

Vi rensar!

Steg för steg handledning
för en Giffri förskola

Handledning för en Giftfri förskola

Barn är mer känsliga för kemikalier och miljögifter än vuxna. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade. Barn andas till exempel snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin vikt jämfört med vuxna. De utforskar dessutom sin omgivning genom att smaka och suga på saker och har en tunn och ömtålig hud. Det medför att om de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen kan de ändå få i sig mer.

Denna handledning är ett verktyg för att miljögifterna på förskolorna i Linköping ska minska och är ett hjälpmedel för förskolorna att inventera sin verksamhet och rensa bort sådant som barnen inte bör ha i sin omgivning och leka med. Genom att fasa ut miljögifter i förskolans inne- och utemiljö minskar även barnens exponering för dessa. De flesta åtgärder är enkla att utföra och innebär ingen större kostnad, det handlar mer om att förändra rutiner, öka medvetenheten och göra mer genomtänkta inköp framöver. Det är viktigt att poängtera att detta är ett långsiktigt arbete, några åtgärder kan göras direkt medan andra kommer genomföras på sikt.

Handledningen är en del i Linköpings kommuns aktivitetsplan för en giftfri förskola. Parallellt med att förskolornas arbete med att rensa bort och fasa ut farliga kemikalier i förskolemiljön pågår även åtgärder inom andra områden: en inköpsguide tas fram för att underlätta för förskolepersonalen att göra giftfria inköp och personalen erbjuds även utbildning i kemikalier i vardagen.

Rensa bland plastleksaker

Plast är bra till mycket men inte alltid det bästa för barnen. Det finns många olika sorters plaster som innehåller olika ämnen, det är därför bra att rensa bland plastsakerna för att minimera risken att ut-sätta barnen för skadliga ämnen.

Rensa bort gamla mjuka plastleksaker

Kemikaliekraven på leksaker har skärpts under åren, därför är nya plastleksaker bättre än gamla. Mjuka plastleksaker av PVC eller annan plastsort som är äldre än 2007 innehåller sannolikt ftalater som är förbjudna inom EU idag och de kan även innehålla bly.

Tidsplan: Rensa bort mjuka plastleksaker från 80- och 90-talet direkt, senast 1 oktober 2015. Övriga mjuka plastleksaker, tillverkade innan 2007, rensas bort på sikt.

Rensa bort plastleksaker som är tillverkade utanför Europa

För att leksaker ska få säljas till konsumenter ska produkten vara CE-märkt. CE-märkningen innebär att varan uppfyller de regler om säkerhetskrav som ställs inom EU. I Europa ställs dessutom kemikaliekrav vid leksakstillverkning. De kraven gäller dock inte för leksaker som säljs här men tillverkas utanför Europa. Många billiga plastleksaker tillverkas i till exempel Kina. Om varan är CE-märkt ökar dock chansen att den är kontrollerad enligt den lagstiftning som gäller inom EU.

Tidsplan: Rensa bort tveksamma, ej CE-märkta, leksaker direkt. Klart senast 1 oktober 2015.

Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala

En orsak till en klibbig yta på en plastleksak kan vara att kemiska tillsatser, som exempelvis ftalater, läcker ut. När

dessas tillsatta mjukgörare släpper från plasten kan det kännas klabbigt eller halt.

Tidsplan: Rensa bort direkt. Klart senast den 1 oktober 2015.

Rensa bort plastleksaker som luktar

Leksaker som luktar starkt, antingen kemiskt eller parfymerat, ska undvikas eftersom de kan innehålla ämnen som är allergi- framkallande.

Tidsplan: Rensa bort direkt. Klart senast den 1 oktober 2015.

Rensa bland icke-leksaker

Förskolorna är fyllda av olika saker att leka med, vissa saker lämpar sig dock bättre för lek än andra. Se därför över saker som barnen leker med som inte är ämnade att vara leksaker.

Rensa bort gammal elektronik

Elektronik är ingen leksak och innehåller diverse mindre bra ämnen och bör därför enbart användas i pedagogiskt syfte. Det kan vara till exempel avlagda mobiltelefoner eller tangentbord som har lämnats in till förskolan. Plasthöljet och kretskorsten i elektroniska apparater kan ofta innehålla bromerade flamskyddsmedel. Bly kan finnas i lödpunkter och elkablar innehåller ofta ftalater. Det är därför en onödig risk att låta barnen leka med elektroniken. Låt barnen inte suga på elektronik eller skruva isär apparaterna, då det ökar risken för att de får i sig skadliga ämnen. Gammal elektronik bör lämnas till återvinning.

Tidsplan: Rensa bort direkt. Klart senast den 1 oktober 2015.

Rensa bland utklädningskläder

Rensa bort väskor eller andra saker i konstskinn eftersom de ofta innehåller PVC-plast med ftalater och ibland bly. Billiga smycken eller bijouterier som känns tunga kan innehålla stora

mängder hälsoskadligt bly och kadmium. Allergiframkallande nickel kan också förekomma. Även detaljer på kläder i metall kan innehålla bly, kadmium och nickel. Rensa därför bland bälten, smycken och kläder som barnen leker med.

Tidsplan: Rensa bort direkt. Klart senast den 1 oktober 2015.

Se över skapande- och pysselmaterial

Det är bra att återanvända material för att inte hela tiden behöva köpa nytt men det finns mer eller mindre bra saker att leka med. Att pyssla med saker från naturen eller till exempel gamla kartonger är bättre än gamla kablar, elektronik eller metall. Byggmaterial som PVC-rör ska också undvikas. Om man vill stryka pärlplattor i verksamheten ska det ske i ett välventilerat rum utan att barn närvarar eftersom värmen kan frigöra ämnen i plasten.

Tidsplan: Rensa bort olämpligt pysselmaterial direkt, senast 1 oktober 2015.

Rensa bort andra produkter i PVC-plast

Det är generellt bra att hålla nere antalet plastprodukter på förskolan. Andra material än plast eller PVC-fri plast är bättre alternativ. Exempel på saker som ofta kan vara i PVC på förskolorna är förkläden och vaxdukar. Det finns andra material som är bättre t ex polyuretan eller polyester.

Tidsplan: Rensa bort förkläden och vaxdukar i PVC direkt, senast 1 oktober 2015.

Rensa bort olämpligt lekmaterial i utemiljön

Däck är inte tillverkade i syfte att vara leksaker och är därför inte kontrollerade på samma sätt. Däcken innehåller flera ämnen som inte bör komma i kontakt med barn. År 2010 förbjöds högaromatiska oljor i nya bildäck. Högaromatiska oljor kan i sin tur innehålla cancerframkallande ämnen. Särskilt olämpligt är det att plantera ätbara grödor i däcken, de giftiga ämnena i däcken släpps ut i jorden och kan då tas upp av växterna.

Annat olämpligt lekmaterial på förskolegården är vissa typer av byggmaterial som t ex impregnerat virke och PVC-rör.

Tidsplan: Rensa bort lösa däck, lösa delar behandlat trä, slangar, rör mm i PVC-plast direkt, senast 1 oktober 2015.

Fasa ut möbler

Möbler är en ganska stor investering som ska hålla länge. Därför är det viktigt att köpa bra möbler när nya ska köpas in. Mindre bra möbler ska på sikt fasas ut.

Byt ut gamla soffor

Äldre soffor och andra stoppade möbler med textilkädsel från 80- och 90-talet innehåller sannolikt bromerade flamskyddsmedel. Vissa sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits, därför är nya möbler bättre än gamla. Äldre soffor med skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Tidsplan: Fasa ut soffor mm från 80- och 90-talet på sikt.

Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi

Produkter av skumgummi innehåller ofta bromerade flamskyddsmedel. Eftersom några sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits är det bättre med nyare kuddar än gamla. Äldre skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Tidsplan: Kuddar från 80- och 90-talet ska fasas ut på sikt.

Byt ut gamla sovdrassar

Äldre madrasser från 80- och 90-talet innehåller sannolikt flamskyddsmedel som idag är förbjudna. Skumgummit kan även innehålla bly. Överdragen är oftast i PVC-plast och kan, om de är gamla, innehålla de sex ftalaterna som är förbjudna

idag. Nya madrasser som säljs kan också ha överdrag av PVC-plast men det finns också alternativ. Välj om möjligt ftalatfritt eller PVC-fritt.

Tidsplan: Gamla madrasser ska rensas bort och ersättas med nya på sikt.

Välj rätt bord

Ljuddämpande bord kan bidra till en lägre ljudnivå och en bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna. När nya köps in, kontrollera att de inte innehåller PVC.

Tidsplan: Byt på sikt till PVC-fria bord

Fasa ut kemikalier

På varje förskola bör man tänka igenom vilka kemikalier som egentligen behövs och rensa bort onödiga kemikalier.

Dokumentera kemikalier

De kemikalier som behövs ska förvaras på en plats som barnen inte kommer åt och vara dokumenterade i en kemikalieförteckning. Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängliga samt onödiga kemikalier ska rensas bort.

Tidsplan: Klart under hösten 2015, sedan löpande.

Använda miljömärkta städprodukter

Enligt det städavtal som tecknas mellan städbolag och förskola ska endast miljömärkta städkemikalier användas. Märker ni att detta inte följs, meddela det till förskolechef el städansvarig på utbildningskontoret. Tänk på att använda enbart miljömärkta städ- och hygienprodukter vid den städning mm som verksamheten själv gör. Det gäller även tvättmedel och sköljmedel om det används. Välj miljömärkt och helst parfymfritt.

Tidsplan: Löpande.

5

Undvika plast och teflon vid tillagning och servering

Plast som upphettas eller kommer i kontakt med varm mat släpper ifrån sig mer kemiska föreningar som kan vara skadliga för hälsan. Undvik därför att använda plastredskap och plasttillbehör vid matlagning och servering.

Byt ut teflonstekpannor

Teflonstekpannor används endast på några förskolor och framförallt vid tillagning av specialkost. De bör bytas ut till andra material. I teflon finns bl a perfluorerade ämnen som kan vara cancerframkallande och reproduktionsstörande.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

Undvik plasttallrikar, plastmuggar och plastbestick

Porslin, glas eller rostfritt är ett bättre alternativ ur kemikaliesynpunkt än plast. Plasttallrikar, plastmuggar och plastbestick bör därför inte användas längre där alternativ fungerar lika bra.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

Fasa ut plasttillbringare

När nya köps in ska de vara av glas eller rostfritt istället, där detta fungerar lika bra.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

Undvika vinylhandskar

Undvik vinylhandskar vid tillagning av mat (och även blöjbyten). De är gjorda av PVC och kan därför innehålla stora mängder mjukgörande ftalater som läcker från materialet vid använd-

ning. Alternativa material är nitril, latex, neopren och polyuretan. Nitril är det bästa alternativet och ska helst användas.

Tidsplan: Fasa ut på sikt.

Tvätta händerna ofta

Det är svårt att kontrollera allt som barnen rör vid på förskolan, därför är det särskilt viktigt med handtvätt för att minimera risken att de skadliga ämnena kommer in i kroppen när de slickar och suger på händerna.

Barnen på förskolan ska tvätta händerna ofta

När de varit ute, vid toalettbesök och innan måltid är minimum.

Tidsplan: Löpande.

Tydliggöra rutiner för städning

Många kemikalier i sakerna omkring oss släpper från materialet och samlas i dammet, därför är bra städning en viktig del i arbetet för giftfria förskolor.

Se över ansvarsfördelning

Det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning där det framgår vad städfirman respektive verksamheten ska göra. På så sätt säkerställs att inget faller mellan stolarna och att lokalerna städas på ett tillfredsställande sätt. Det är förskolechefen eller delegerad persons ansvar att se till att lokalerna och inventarierna är rena och välskötta. Det är därför viktigt med rutiner för att följa upp städningen, både den egna och den som städfirman utför.

Tidsplan: Tydliggör rutinbeskrivningar, klart under 2015

Tvätta textilier

Alla nya textilier ska tvättas innan användning, det gäller även kuddar och mjukdjur. Nya textilier kan innehålla rester av kemikalier från tillverkningen och mycket av dem försvinner vid tvätt. Det är viktigt att tvätta alla textilier som gardiner, filter och mjukdjur regelbundet eftersom textilier samlar damm och damm binder diverse skadliga ämnen.

Tidsplan: Tydliggör rutinbeskrivningar, klart under 2015

Sortera avfallet rätt

Genom att sortera alla avfallsslag i stadens verksamheter ökar materialåtervinningen och gifter sprids inte i onödan i vår miljö.

Lämna utsorterat material till återvinning

Däck, byggmaterial, elektronik mm ska lämnas för återvinning och omhändertagande på återvinningscentral.

Tidsplan: Löpande

Öka kunskapen om kemikalier och miljögifter

Sprida kunskap om handlingsplanen i arbetsgrupperna

Förskolorna och andra som utpekats som ansvariga för åtgärder i denna handlingsplan ska arbeta med planen på arbetsplatsträffar eller liknande. Det är viktigt att handlingsplanen sprids i berörda verksamheter.

Tidsplan: Under 2015, sedan löpande.

Kemikalierna i vår omgivning

I dag omges vi av fler kemikalier än någonsin. Världsproduktionen av kemiska ämnen har sedan 1950-talet ökat från 10 miljoner ton per år, till över 400 miljoner ton per år. EU:s kemikaliemyndighet rapporterar att ca 100 000 kemiska ämnen används idag, men osäkerheten är stor kring vilka och hur många av dem som vanliga konsumenter kommer i kontakt med. Många av dessa ämnen finns dock omkring oss i vardagen, utomhus, på arbetsplatsen och i förskolan. Vardagssaker vi har i vår omgivning släpper ifrån sig ämnen som hamnar i vår luft och samlas i dammet inomhus.

Gränsvärden och cocktaileffekten

Det finns så kallade gränsvärden för hur mycket av ett visst ämne en produkt får innehålla. Nyligen har lagstiftningen för barnprodukter för små barn skärpts, men inte för leksaker för äldre barn. Lagstiftningen gäller dessutom bara leksaker och inte andra produkter som små barn ofta kommer i kontakt med. Bedömningar om gränsvärden och lagstiftning kring ett ämne tas fram utifrån det vi vet om ämnena var för sig och inte vilken effekt de kan få tillsammans med andra kemikalier. Vi utsätts dock aldrig för ett ämne i taget utan för flera samtidigt och det kan skapa stora konsekvenser. Detta kallas för cocktaileffekten.

Kandidatlistan

ECHA är EU:s Kemikaliemyndighet och kandidatlistan är ett av deras verktyg för att begränsa och förse kemiska ämnen med restriktioner. En anmälan av ett ämne till kandidatlistan kan bara göras av EU-kommissionen eller en medlemstat. Ämnet utreds sedan av ECHA utifrån EU:s kemikalielagstiftning REACH. De ämnen som efter bedömningen når det översta trappsteget i REACH kräver tillstånd att få användas. Kriterierna som REACH anger för att ett ämne ska klassas som farligt är om det är cancerogent, mutagent och reproduktionsstörande (CMR), svårnedbrytbart, bioackumulerande och giftigt (PBTs) eller mycket svårnedbrytbart (persistent) och starkt bioackumulerande (vPvBs). Kemiska ämnen bedöms ett och ett och bedömningsprocessen för att begränsa farliga ämnen går långsamt. Ett problem med att ämnena bedöms ett och ett är att det ofta finns flera liknande ämnen. Om ett blir förbjudet är det fortfarande fritt fram att använda andra liknande ämnen.

Försiktighetsprincipen

Eftersom lagstiftningen är komplicerad och tar tid att förändra och det finns så många olika ämnen som vi inte har kunskap om ska vi tillämpa försiktighetsprincipen. Det innebär att vi alltid ska välja de bästa produkterna och det bästa alternativet ur miljö- och hälsosynpunkt.

Ämnen och kemikalier att undvika

Följande åtta ämnesgrupper är några av de som Kemikalieinspektionen anser vara riskfaktorer för barns hälsa. Dessa ämnen är vanligt förekommande i produkter som finns i barns närhet och som kan avges till inomhusmiljön.

Ftalater

Ftalater används främst som mjukgörare i olika plaster, bland annat PVC-plast. Ftalater är inte bundet i materialet utan har förmåga att läcka ur plasten och sprids till omgivningen över lång tid. Barn kan få i sig ftalater genom huden, när de har plastmaterialet direkt i munnen eller genom att de andas in eller sväljer damm som ftalaterna samlats i. Det är bevisat att en del ftalater verkar hormon- och reproduktionsstörande eftersom de liknar vissa av kroppens egna hormoner. Forskning har visat att det också finns en risk att barn utvecklar astma, luftvägsproblem och eksem vid exponering för vissa ftalater. Sedan 2007 är ftalaterna DEHP, DBP och BBP förbjudna i leksaker och barnavårdsartiklar. Ytterligare tre ftalater (DINP, DNOP och DIDP) är förbjudna i leksaker, eller delar av leksaker och barnavårdsartiklar som kan stoppas i munnen. Eftersom förbudet infördes först 2007 kan ämnena finnas i leksaker och barnavårdsprodukter som är äldre än så. De sex ftalaterna är inte förbjudna i andra konsumentprodukter.

Bromerade flamskyddsmedel

Elektronik, textilier och stoppade möbler är några exempel på produkter som behandlas med flamskyddsmedel för att inte börja brinna så lätt. Det finns ett stort antal olika flamskyddsmedel och majoriteten innehåller brom. I miljön bryts flamskyddsmedel ner mycket långsamt och finns därför kvar länge. De är dessutom fettlösliga och kan därför ansamlas i våra kroppar. Studier har visat att vissa flamskyddsmedel kan vara hormonstörande,

reproduktionsstörande, cancerframkallande och eventuellt ge inlärningssvårigheter. Barn exponeras främst för flamskyddsmedel genom att de andas in eller sväljer damm som partiklarna samlats i. Det finns olika typer av flamskyddsmedel varav runt 70 stycken innehåller brom. Av dem är det främst fem som använts. De typer av flamskyddsmedel som är långlivade, som ansamlas i levande organismer och är giftiga kallas för PBT-ämnen (persistent, bioackumulerande och toxiska). De är särskilt viktiga att undvika.

Bisfenol A

Bisfenol A (BPA) används i tillverkningen av Polykarbonatplast som är en vanlig plastleksaksplast. BPA används även i andra plaster såsom polyuretanplast och PVC för att skydda materialen från att brytas ner.

Den största källan till BPA exponering är via maten då livsmedel ofta förpackas och förvaras i plastförpackningar som innehåller ämnet. Det finns till exempel i lacken på insidan av konservburkar.

Barn kan även få i sig ämnet genom att det samlas i damm som de andas in eller sväljer eller när de har materialet direkt i munnen. BPA samlas inte i kroppen men vi exponeras kontinuerligt för ämnet. BPA har hormonstörande och reproduktionsstörande effekter. Studier har även indikerat effekter på hjärnans utveckling, beteendeförändringar, ökad risk för fetma och cancer. Ämnet tros även kunna påverka de hormoner som styr hjärnans utveckling under den senare delen av fosterutvecklingen och under de första levnadsåren.

Perfluorerade ämnen

Perfluorerade ämnen används för att ge olika produkter vatten, smuts- och fettavvisande egenskaper, till exempel stoppade möbler. De förekommer också ofta i rengöringsmedel som fönsterputs och golvpolsk för att göra det mer lättstädad. Perfluorerade ämnen bryts ner mycket långsamt eller inte alls i naturen och har en förmåga att samlas i våra kroppar. Det är främst två ämnen som använts, PFOS och PFOA som i studier konstaterats vara cancerframkallande och ha reproduktionsstörande effekt. Med anledning av risken för deras långsiktiga hälsoeffekter, är det viktigt att minska användningen av produkter som innehåller dem. Barn exponeras för ämnet främst genom att de andas in eller sväljer damm som de Perfluorerade ämnena samlats i.

Organofosfater

Organofosfater är en stor grupp ämnen som används som flamskyddsmedel, som mjukgörare i plaster och i växtskyddsmedel. De förekommer också i golvpolish. På förskolor är äldre vilmadrasser i skumgummi med plastöverdrag en sannolik exponeringskälla för organofosfater. Ämnena samlas i damm som barn får i sig när de andas eller sväljer.

Eftersom gruppen organofosfater innehåller många olika varianter av ämnet är kunskapen varierande kring dess effekter på människors hälsa och miljö. En typ av organofosfat är inom EU klassad som cancerframkallande. Andra misstänks kunna ge skador på hjärnan och nervsystemet och möjligen orsaka ADHD.

Nonylfenoler- antimögelmedel och färgrester i nya textilier

Under framställningsprocessen av textilier används många olika kemikalier, färgämnen och tillsatsämnen för att ge textilen dess önskvärda egenskaper. Vissa kemikalier har mer allvarliga effekter som till exempel nonylfenol som misstänks vara hormonstörande och azofärgämnen som är cancerframkallande och kan påverka arvsmassan.

Andra kemikalier kan ge upphov till allergiska reaktioner såsom formaldehyd, färgämnen, antimögelmedel och konserveringsmedel. Därför är det bra att tvätta nya textilier en eller ett par gånger innan de används.

Bly

Bly är ett grundämne med många olika användningsområden. Det används bland annat i elektronik, vattenkranar och som tillsats i PVC-plast. Det är viktigt att barn skyddas från att få i sig bly eftersom det är reproduktionsstörande och cancerframkallande. Det påverkar även nervsystemet, hjärnans utveckling och intellektet negativt. Bly kan även orsaka koncentrationsstörningar och inlärningssvårigheter.

Barn exponeras för bly genom livsmedel, vatten, olika konsumentprodukter och genom dammet som de andas in eller sväljer.

Studier har visat att bly är farligt även i doser som ligger under de gränsvärden som idag finns för tolerabelt dagligt intag. Det finns alltså ingen lägstanivå som anses vara säker.

Kadmium

Kadmium är en metall som bland annat kan finnas i äldre plastföremål och elektronik. Den största exponeringen av kadmium sker genom maten vi äter. Liksom bly lagras kadmium in i skelettet men även i njurarna och kan på lång sikt ge benskörhet, njurskador och orsaka cancer.

Checklista

Rensa bland plastleksaker

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Rensa bort gamla mjuka plastleksaker	1 oktober 2015	
Rensa bort plastleksaker som är tillverkade utanför Europa	1 oktober 2015	
Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala	1 oktober 2015	
Rensa bort plastleksaker som luktar	1 oktober 2015	

Rensa bland icke-leksaker

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Rensa bort gammal elektronik	1 oktober 2015	
Rensa bland utklädningskläder	1 oktober 2015	
Se över skapande- och pysselmaterial	1 oktober 2015	
Rensa bort andra produkter i PVC-plast	1 oktober 2015	
Rensa bort olämpligt lekmaterial i utemiljön	1 oktober 2015	

Fasa ut möbler

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Byt ut soffor från 70- 80-talet	På sikt	
Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi	På sikt	
Byt ut gamla sovmodrasser	På sikt	
Välj rätt bord	På sikt	

Fasa ut kemikalier

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Dokumentera kemikalier	Under hösten 2015	
Använda miljömärkta städprodukter	Löpande	

Undvika plast och teflon vid tillagning och servering

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Byt ut teflonstekpannor	På sikt	
Undvik plasttallrikar, plasmuggar och plastbestick	På sikt	
Fasa ut plasttillbringare	På sikt	
Undvika vinylhandskar	På sikt	

Tvätta händerna ofta

Löpande

Tydliggöra rutiner för städning

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Se över ansvarsfördelning	Under hösten 2015	
Tvätta textilier	Under hösten 2015	

Sortera avfallet rätt

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Lämna utsorterat material till återvinning	Löpande	

Öka kunskapen om kemikalier och miljögifter

Åtgärd	Klart senast	Kommentar/Signatur
Sprida kunskap om handlingsplanen i arbetsgrupperna	Under hösten 2015, sedan löpande	

Läs mer:

<http://www.kemi.se/>

<http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/miljogifter/giffri-forskola>

Inspiration till handledningsmaterialet är hämtat från Naturskyddsforeningens material för giftfria förskolor samt Sundbybergs stads handlingsplan för giftfria förskolor. Texten under sammanställning av kemikalier i vår omgivning på sidorna 14-17 är hämtade från Sundbybergs stads handlingsplan för giftfria förskolor.

